

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Rapport deputaten kerkelijke eenheid (1)

De Generale Synode van Amersfoort 2005 komt eraan. Dat wordt merkbaar in allerlei deputatenrapporten die op de synode moeten dienen. Via de website zijn de tot nu toe verschenen rapporten te raadplegen. Huiswerk voor kerkenraden! Al rapporteren deputaten aan de synode, als plaatselijke kerk mag je meedenken en de synode je bevindingen voorleggen. Aan deze meningsvorming wil ons blad zijn bijdrage leveren. Deze keer geven we aandacht aan het rapport van deputaten kerkelijke eenheid (verder aan te duiden als DKE). Gezien de lengte van het verhaal knippen we het in drie stukken. In de hoop dat het dan voor u leesbaarder wordt.

Respect

Allereerst past respect voor het werk dat DKE in de achterliggende periode hebben gedaan. In vier verschillende secties is er gewerkt. Aan contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK). Aan contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK). Een tweetal broeders fungeerde als waarnemers bij het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG). En ten slotte was er de sectie die zich heeft bezonnen op de verhouding plaatselijk/algemeen. Veel tijd is er gestoken in vergaderen. Ook de rapportage zal heel wat werk gekost hebben, gezien de omvang van het rapport. Je merkt hoe de zaak van de kerkelijke eenheid deputaten lief is. Daarin staan we naast elkaar. Dat zet ik dan ook voorop. Al is er op meer dan één punt verschil van mening.

CGK

Federatief groeimodel

De manier waarop deputaten in het onderdeel over contacten met de CGK spreken over het 'federatieve groeimodel', roept verbazing op. DKE stellen de synode voor om te besluiten 'het door de Generale Synode van Zuidhorn 2002 goedgekeurde "federatieve groeimodel" te gebruiken als uitgangspunt van handelen en een plaats te geven in een nieuw vast te stellen "kader voor samensprekingen". Grond: ongeacht de vraag of de CGK zal besluiten tot invoering, is het goed mogelijk dat de GKV de regels van het groeimodel hanteren.'

Dat lijkt mij merkwaardig. Om met het 'federatieve groeimodel' *eenzijdig* te gaan werken. Afgezien van de vraag of de CGK het invoeren. Wil je ermee werken, dan zul je dat toch *samen* moeten doen. Hoe kun je nu toch ooit in je eentje met een model gaan werken, dat de medewerking van twee partijen veronderstelt? Echt hoffelijk richting CGK lijkt het mij ook niet.

B. Loonstra

Deputaten concluderen dat de opvattingen van dr. B. Loonstra niet langer onderwerp van gesprek zijn. Dit omdat de GS van de CGK tot het oordeel kwam, dat door de nadere verklaring van dr. Loonstra de wezenlijke aanleiding tot verontrusting is weggenomen. Deputaten zijn dankbaar dat met de publicaties van Loonstra kerkelijk is omgegaan. En dat er erkenning is van de historische werkelijkheid van de heilsfeiten van Hemelvaart en Pinksteren.

Maar dat laatste wisten we al uit het boek van Loonstra uit 1999, DE BIJBEL RECHT DOEN. BEZINNING OP GEREFORMEERDE HERMENEUTIEK. 'Omdat in mijn geloof in de Bijbel als Gods Woord de betrouwbaarheid daarvan voorop staat, aanvaard ik in dankbaarheid de heilsfeiten als echt gebeurde (en te gebeuren) feiten' (p. 69/70). Het probleem zit 'em in wat er op p. 70 op volgt: 'Daarbij blijft echter van kracht dat ze ons verkondigd worden op de wijze van een schilderij en niet van een foto.'

Zijn alle vragen rond de door Loonstra voorgestane hermeneutische aanpak nu ineens allemaal opgelost? Ik vraag het mij af.

'Assen-1926'

Ten aanzien van 'Assen-1926' is nog geen afgerond oordeel gegeven. Dat komt vooral doordat prof. B. Kamphuis voor enige tijd niet kon deelnemen aan het werk van deputaten. Wel kwamen gezamenlijke deputaten al brainstormend tot de conclusie, dat een synode nooit een bindende uitspraak kan doen over de exegese van bepaalde bijbelgedeelten. Dat lijkt me wat onbeschermd gezegd. Wie met zijn uitleg van een bijbeltekst in strijd komt met de bijbelse leer, kan daarover door een kerkelijke vergadering tot de orde worden geroepen. Deputaten zullen bedoelen: een kerkelijke vergadering legt niet met bindend gezag een bepaalde exegese op. Maar wat heeft dat met 'Assen-1926' te maken? Daar werd helemaal geen exegese gecanoniseerd. Er was iets anders aan de hand. 'Assen-1926' kwam op voor het recht van de Bijbel om voor zichzelf te spreken.

Daarom zal er over 'Assen-1926' toch doorgesproken moeten worden. Je kunt wel als deputaten concluderen, 'dat bij een federatie tussen beide kerken je elkaar niet mag binden aan synode-uitspraken in concrete gedingen'. Maar de reikwijdte en betekenis van 'Assen-1926' is van dien aard, dat je wel degelijk van elkaar als kerken mag weten wat je in dit opzicht aan elkaar hebt. Uit het rapport blijkt dat deze zaak mogelijk in een aanvullend rapport nog aan de orde komt. Alleen is mij niet duidelijk, waarom in de voorgestelde vervolgoopdrachten aan deputaten niet langer de zaak van het schriftgezag genoemd wordt. Zie ik het goed, dan zijn we daarover als GKV en CGK nog niet echt uitgepraat.

Toe-eigening van het heil

Wat betreft de toe-eigening van het heil zit het nog steeds niet echt lekker tussen GKV en CGK. Jammer. Op papier is er overeenstemming bereikt. Maar echt vertrouwen is er in dit opzicht blijkbaar nog niet. Althans, bij een deel van de CGK. Hopelijk komen we hier toch eens een keer verder met elkaar. Daarbij lijkt mij enig zelfonderzoek aan onze kant niet overbodig. Ook al deel je de zorgen en motieven uit bevindelijke hoek niet, dan nog verdient de vraag overweging: Geven wij met onze preekpraktijk misschien ook enige reden tot wantrouwen?

Rapport deputaten kerkelijke eenheid (2)

NGK

Binding aan de belijdenis

Overzie je de rapportage van DKE inzake de contacten met de NGK, dan springt de binding aan de belijdenis eruit. Begrijpelijk. Daar zit een voornaam breekpunt en pijnpunt tussen GKV en NGK. Het lijkt er niet op dat er wezenlijk winst geboekt is. Deputaten menen dat men in bepaalde opzichten verder gekomen is. Toch moeten zij aan de komende GS als conceptuitspraak voorleggen: 'de vragen die achtereenvolgende synodes van de Gereformeerde Kerken stelden over de binding aan Schrift en belijdenis zijn niet alle beantwoord en blijven derhalve een belangrijk onderwerp van voortgezet gesprek, voordat kan worden overgegaan tot herstel van de kerkelijke eenheid.' Teleurstellend. Maar wel eerlijk. Het is niet anders.

Gesprek met H. de Jong

Hoe ga je met de belijdenis om? In dat kader werd gesproken met de Nederlands gereformeerde predikant drs. H. de Jong over de verkiezingsleer. Dit mede naar aanleiding van zijn boek VAN OUD NAAR NIEUW. DE ONTWIKKELINGSGANG VAN HET OUDE NAAR HET NIEUWE TESTAMENT (Kampen 2002). In dat boek neemt De Jong op onderdelen afstand van de Dordtse Leerregels.

Bij dit gesprek werd prof. dr. B. Kamphuis betrokken. In de loop van het gesprek bleken de standpunten van de verschillende gesprekspartners nauw bij elkaar aan te sluiten, lees ik op p. 19 van

het rapport. Daarbij constateerde men tevens verschil tussen bepaalde passages in het boek van De Jong en zijn inbreng in het gesprek. In het boek blijven bepaalde uitspraken staan, die in het licht van de belijdenis sterke vragen oproepen.

Daarbij schrijven deputaten: ‘De ietwat paradoxale situatie deed zich voor, dat door de inhoudelijke overeenstemming over de verkiezing eventueel verschil over de binding aan de belijdenis niet nadrukkelijk aan de orde kwam’ (p. 19/20). Jammer. Want het feit dat je elkaar inhoudelijk nadert op een onderdeel van het gereformeerd belijden, zegt nog weinig over de manier waarop je je aan dat belijden gebonden weet. Dan zal allereerst het ondertekeningsformulier aan de orde moeten komen, de manier waarop je je kerkelijk bindt aan het gereformeerd belijden. Op dat punt brengt het gesprek met De Jong niet echt verder. Een- en andermaal heeft hij uitgesproken dat hij ruimte claimt voor inhoudelijke kritiek op de belijdenis. Ook in het dubbelinterview in VUUR EN VLAM 3. KINDEREN VAN DE VRIJMAKING (Amsterdam 2004) kunt u dat vinden (p. 346). De Jong is van mening dat de binding aan de belijdenis ‘onbekrompen en ondubbelzinnig’ moet zijn. Ook prof. J. Kamphuis gebruikt die termen. Tegelijk constateert hij dat die woorden voor hem een andere lading hebben dan voor De Jong (p. 347). Zo is het ook. ‘Onbekrompen’ blijkt voor De Jong in te houden: ruimte om materieel van de Dordtse Leerregels af te wijken.

Maar is iets dergelijks ook niet het geval bij prof. dr. B. Kamphuis? Volgens het rapport DKE had hij kritische vragen bij de insteek van de Dordtse Leerregels over het eeuwige besluit van God. B. Kamphuis zou bepaalde dingen anders willen zeggen dan de Dordtse Leerregels. ‘Daarbij gaat het wat hem betreft om meer dan een cosmetische verandering’ (rapport, p. 19).

Toch liggen bij B. Kamphuis de zaken anders dan bij H. de Jong. Er is geen sprake van dat Kamphuis inhoudelijk afstand neemt van wat de Dordtse Leerregels belijden. Daarom kun je nog wel vinden dat hetzelfde anders en beter verwoord kan worden. Die ruimte is er, ook wanneer je je hartelijk aan de inhoud van de confessie verbonden weet. Anders krijg je een vorm van confessionalisme, waarbij je met de tekst van de belijdenis omgaat alsof het de Bijbel is. De opstellers van de Dordtse Leerregels hadden hun handen niet helemaal vrij. Ze volgden het betoog van de REMONSTRANTIE. Dat heeft een stempel gezet op hun tegenbetoog. En dat kun je in bepaalde opzichten jammer vinden. Zoals je ook verder kritische kanttekeningen kunt plaatsen. Om mijzelf te citeren: ‘De waardering voor de Dordtse Leerregels hoeft niet te leiden tot ontkenning van bepaalde eenzijdigheden erin. Zo blijft het jammer, dat in de Leerregels het aspect van Christus als *speculum electionis* (= spiegel van de verkiezing) wel impliciet aanwezig is, maar geen echte uitwerking krijgt. *Gods waarheid is altijd rijker dan onze - ook confessionele - verwerking ervan*’ (J.G. WOELDERINK: OM DE ‘VASTE GROND DES GELOOFS’, p. 653).

Kortom, dat je *het* anders zegt, betekent nog niet dat je *wat* anders zegt. Daar hebt u het verschil tussen B. Kamphuis en De Jong. Voor de veiligheid heb ik het bij prof. Kamphuis zelf nagetrokken. De tekst van het rapport kan hier verwarring oproepen.

Overigens, wanneer De Jong zegt dankbaar te zijn voor de hulp om niet in zijn eigen boek verstrikt te raken (rapport, p. 19), waarom heeft hij dat dan nog niet naar buiten gebracht? Het is de spijker op de kop, wanneer deputaten op p. 24 schrijven: ‘In dat verband hebben wij het betreurd, dat de inhoud van zijn spreken slechts in beperkte kring heeft doorgeklonken.’

Landelijke vergadering

DKE noemen met erkentelijkheid de uitspraak van de Landelijke Vergadering, dat het goed is om ook in kerkelijke kaders door te spreken over de inhoud van de christelijke leer. Deputaten stellen de GS dan ook voor daarvan met dankbaarheid kennis te nemen.

Op het gevaar af dat ik in herhaling val: is dit nu echt een stap vooruit? Ook nu wordt niet duidelijk, of er een binding aan de belijdenis is op de manier van het klassieke ondertekeningsformulier. Daarover zal helderheid moeten komen. Misschien is ook de vraagstelling vanuit onze kerken te vaag geformuleerd. Namelijk, hoe de NGK elkaar aanspreken op de grondslag van Gods Woord en de

belijdenis, en hoe daaraan invulling wordt gegeven. Moet deze vraag niet toegespitst worden op het ondertekeningsformulier?

Vrouw en ambt

In de rapportageperiode kregen deputaten te maken met de besluitvorming in de NGK rond het vraagstuk 'vrouw en ambt'. Op het desbetreffende studierapport werd door deputaten op eigen titel gereageerd. Met het eindresultaat zijn DKE niet gelukkig. 'In deze zaak hebben de Nederlands-gereformeerde broeders ons teleurgesteld. Allereerst doordat zij akkoord zijn gegaan met een rapport, waarin niet duidelijk is hoe het gezag van de Bijbel functioneert' (p. 25). Daarbij erkennen deputaten dat hier ook voor onze kerken vragen liggen.

Begrip voor de positie van deputaten is op zijn plaats. Ze konden op het voorgelegde rapport niet officieel-kerkelijk reageren. Aan de andere kant rijst de vraag: had de teleurstelling niet sterker geformuleerd kunnen worden? Bijvoorbeeld als ernstig bezwaar en als mogelijk struikelblok voor de verdere contacten? In ieder geval klinkt de voorgestelde besluittekst wat vaag: 'in de gesprekken over de binding aan Schrift en belijdenis ook te betrekken de uitspraken die de Landelijke vergadering heeft gedaan over de openstelling van de ambten voor zusters in de gemeente.' Moet er niet meer een afwijzing van de ingeslagen koers doorklinken?

Rapport deputaten kerkelijke eenheid (3)

Landelijk/algemeen

Een nieuw kader

Aan de rapportage over het COGG ga ik voorbij. Deze Kroniek dreigt toch al ernstig uit haar voegen te groeien. Dus ga ik verder met wat DKE rapporteren over hun uitvoering van de algemene opdrachten. Deze rapportage gaat voornamelijk over de verhouding tussen landelijke en plaatselijke samensprekingen.

In dat kader stellen deputaten een nieuw 'Kader voor plaatselijke contacten met andere kerken' voor. Over de invulling van dit nieuwe kader konden DKE het onderling niet eens worden. Vandaar dat er naast een meerderheidsvoorstel ook een voorstel van een minderheid is, onder een iets andere noemer: 'Kader voor plaatselijke samensprekingen en contacten met andere kerken.' Jammer dat uitgerekend deputaten kerkelijke *eenheid* niet tot *eenstemmigheid* konden komen...

Bevoegdheid

Toch zijn meerderheid en minderheid het over één ding eens. Namelijk dat het voorstellen van een nieuw kader tot hun bevoegdheid behoort. De meerderheid baseert zich hiervoor op de meegekregen opdracht: om zich nader te bezinnen op de verhouding tussen plaatselijke en landelijke samensprekingen in de praktijk. Een ander argument ontlent deputaten aan revisieverzoeken vanuit de kerken om kanselruil met de NGK weer mogelijk te maken. Een mogelijkheid (de zogenaamde 'uitzonderingsclausule') die de GS Zuidhorn teruggedraaide. Terecht - schrijft de meerderheid - sprak Zuidhorn uit dat de uitzonderingsclausule strijdig was met de algemene regel. 'En we voegen eraan toe: ook met het kader als geheel. Wanneer we de gevoelde bezwaren toch serieus willen nemen, is het dan ook beter om het kader in zijn geheel te reviseren, zodat er een duidelijk en consistent beleid kan worden ontwikkeld' (p. 39).

De minderheid is hier terughoudender. 'De opdracht van Zuidhorn zegt niet expliciet dat deputaten wijzigingsvoorstellen moeten doen. Impliciet vloeit dit wel voort uit de opdracht van Zuidhorn. Immers, indien de gevraagde bezinning tot de conclusie leidt dat het kader van Berkel niet meer voldoet, zou het alleen maar oponthoud zijn als deputaten volstaan met een opdracht om in een volgende periode wijzigingsvoorstellen te doen' (p. 48, zie ook p. 45/46).

Met alle respect zowel voor de meerderheid als de minderheid, hier gaat naar mijn mening iets heel erg mis. Zuidhorn gaf helemaal geen opdracht mee om wijzigingsvoorstellen voor te bereiden. Ook niet impliciet. Het ging om een nadere bezinning op de samensprekingen *in de praktijk*. Met wijzigingsvoorstellen die heel het bestaande kader moeten vervangen, praten deputaten voor hun beurt en buiten hun bevoegdheid. Ze hadden eventueel de wenselijkheid van een nieuw kader kunnen uitspreken. Maar niet ongevraagd een compleet nieuw kader voorstellen, dat verregaand afwijkt van de zorgvuldige besluitvorming in het verleden. Dat voelt de minderheid ook wel aan. Het eerste bezwaar tegen de voorstellen van de meerderheid is: 'de koerswijziging ten opzichte van eerdere synodes is te groot' (p. 45). Inderdaad. Sterker nog, voor het opstellen van een nieuw kader is helemaal geen mandaat.

Ik vind het niet leuk om te zeggen, maar ontkom er niet aan: ik vind deze manier van doen eigenmachtig. Hoe ver dat gaat, blijkt wel uit het spreken van de meerderheid over de revisieverzoeken om kanselruil met de NGK weer mogelijk te maken. Op een eventuele beslissing van de GS nemen deputaten alvast een voorschot, door een nieuw kader voor te stellen waarin dit inderdaad weer kan. Zouden de broeders een dergelijk oordeel niet liever aan de enig bevoegde instantie overlaten? Dit kun je als deputaten niet maken. Hier voelt de minderheid kennelijk nattigheid. De mogelijkheid van kanselruil kan enkel geboden worden als er een verzoek tot revisie wordt gedaan. 'Ons besluit gaat ervan uit dat de synode tot deze revisie besluit' (p. 48). Dat is bescheidener geformuleerd. Maar in feite wordt dezelfde gang gegaan. Er wordt vooruitgegrepen op kerkelijke besluitvorming.

Het klinkt plausibel, wanneer de minderheid zegt: zonder een dergelijk voorstel zouden de kerken zich terecht in de steek gelaten voelen, en moeten ze weer drie jaar wachten. Moet je daar nu zo formeel aanmerking op maken? Maar het gaat hier niet om formaliteiten! Dit raakt het recht van de kerken om zelf de agenda te bepalen. Als de kerken een nieuw kader met bijbehorende regeling nodig vinden, zullen zij dat zelf wel beslissen.

Dan kun je zeggen: maar de GS heeft toch nog helemaal de handen vrij om anders te besluiten? Jazeker. Maar voorstellen als in het rapport DKE lopen niet alleen op kerkelijke besluitvorming vooruit. Ze leggen er ook een hypotheek op. Ze krijgen - alleen al door het bestaan ervan - een eigen (en mijns inziens oneigenlijk) gewicht. Zelfs wanneer je als kerkelijke vergadering erkent: officieel zijn deputaten hun boekje te buiten gegaan, leg je een dergelijk rapport niet zonder meer ter zijde. Je wilt niet vervelend doen tegenover ijverige en goedwillende deputaten. Dan is de verleiding groot om de kool en de geit te sparen. Ook al accepteer je daarmee een inbreuk op wat het recht van de kerken is.

Ja, maar we krijgen nu juist zoveel uit de kerken te horen!, zal het tegenargument van deputaten zijn. Dat kerken hun moeiten met deputaten delen, is te begrijpen. Ook dat deputaten daarover een mening hebben en die neerleggen in een rapport. Maar laat de beoordeling van bezwaren en wat daarvan de consequenties zijn, aan de kerkelijke vergadering over en grijp daar niet op vooruit zoals nu het geval is. Deputaten hebben een beperkte taak, bepaald door hun instructie. En hebben niet te treden in de bevoegdheden van hun opdrachtgeefster.

Even voor de duidelijkheid: ook al zou ik het inhoudelijk voor 100% eens zijn met wat deputaten voorstellen - wat niet zo is - dan nog zou ik dit protest uitspreken. Dit gaat boven de concrete voorstellen uit. Hier is een kerkelijk en kerkrechtelijk principe in geding. Niet deputaten, maar de kerken hebben de koers te bepalen.

Kerkverband

Over de concrete voorstellen is veel op te merken. Ik wil mij beperken tot wat ik zie als de hoofdzaken. In dit onderdeel wil ik het hebben over de plaats van het kerkverband in de voorstellen van met name de meerderheid van DKE.

De voorstellen van de meerderheid laten een opvallende verschuiving zien. Plaatselijke kerken mogen zich niet autonoom of onafhankelijk gedragen. Tegelijk mag het kerkverband zich niet zo dirigistisch opstellen, dat alle beleidsvorming centraal wordt geregeld en plaatselijke kerken alleen nog maar uitvoeren wat gezamenlijk is bedacht.

Hiermee is de toon gezet. Er moet meer ruimte komen voor de plaatselijke kerk. Die niet al te veel gehinderd moet worden door het kerkverband. De rol van de classis en deputaten PS wordt daarbij ingekrompen. Wel is bij kanselruil e.d. nog de instemming van de classis vereist. Zo ook bij samensmelting van plaatselijke kerken. Alleen, de meerderheid zet een vraagteken bij de huidige bepaling dat zo'n samensmelting alleen mogelijk is, wanneer beide kerkverbanden tot eenheid hebben besloten. Zeker als het gaat om bijvoorbeeld de NGK, ziet de meerderheid meer mogelijkheden voor plaatselijke samenwerking dan voor landelijke eenwording.

Kerkelijke contactoefening is een veelkleurig gebeuren, zegt de meerderheid. Daarbij kunnen landelijke regels zelfs hinderlijk zijn. Maakt een plaatselijke kerk dat kenbaar en vindt de classis dat ook, dan kan zij de plaatselijke kerkenraad toestemming geven om af te wijken.

De meerderheid wil zo het evenwicht dienen in de verhouding plaatselijk/landelijk. Voor mijn besef wordt hiermee dit evenwicht juist verstoord. De GS Berkel en Rodenrijs 1996 gaf een zorgvuldig uitgebalanceerd kader (ACTA, art. 83, besluit 4, p. 131v). Gericht op kerkelijke eenwording. Met als heldere bepaling: plaatselijke samensprekingen alleen met kerken waarmee landelijk wordt samengesproken en waarvan de landelijke vergaderingen wederzijds hebben uitgesproken dat ze staan of willen staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften. Dat lijkt mij principieel correct. De plaatselijke kerk is zelfstandig. Maar is niet autonoom. Als plaatselijke kerk ben je *geroepen* tot het onderhouden van een kerkverband met je zusterkerken. Samen ben je kerk van Christus. Dan bepaal je ook samen de koers ten opzichte van gemeenschappen waarmee je samen te maken hebt. Dat heeft niets met 'dirigisme' van bovenaf te maken. Zo bepaal je samen de koers en de houding.

De ruimte die de meerderheid voor de plaatselijke kerk bepleit, zet voor een deel ons kerkverbandelijk samenleven onder druk. Dat zal stellig niet de opzet zijn. Maar ik kan het niet anders zien. De solidariteit met het eigen kerkverband raakt ondergeschikt aan de plaatselijke situatie. Ik weet ook wel dat landelijk beleid plaatselijk toegepast moet worden. Dan kun je komen te staan voor onvoorziene omstandigheden en voor eigensoortige problemen. Leg die dan om te beginnen aan de zusterkerken in de classis voor. Niet om toestemming te krijgen om van de afgesproken regels af te wijken. Maar om samen te zoeken naar een oplossing binnen de kerkelijke afspraken.

Ook de minderheid beseft: de meerdere ruimte voor plaatselijke beleidsvorming werkt independentisme in de hand. Bovendien wordt bij de meerderheid de medeverantwoordelijkheid van een plaatselijke kerk voor de besluiten van het kerkverband te weinig in rekening gebracht. Vandaar dat de minderheid voorstelt: samenwerking (kanselruil, avondmaalsgemeenschap, samensmelting) wordt alleen aangegaan met kerken uit een kerkverband waarvoor de generale synode dit heeft toegelaten. En ten aanzien van de NGK zouden de mogelijkheden tot samenwerking beperkt moeten blijven tot kanselruil. Dat klinkt beter dan wat de meerderheid voorstelt. Al blijven de voorstellen van de minderheid iets halfslachtigs houden. Aan de plaats van en in het kerkverband wordt in ieder geval meer recht gedaan. Dat is winst ten opzichte van wat de meerderheid voorstelt.

Praktijk en regels

Tamelijk kort, zonder inhoudelijke toetsing, legt de meerderheid eerdere besluitvorming rond kerkelijke samensprekingen ter zijde. De bestaande handleiding heeft goede diensten verricht. 'Gaandeweg bleek echter ook dat het schema van de handreiking niet in alle gevallen bruikbaar was. Steeds minder kerken laten zich erdoor leiden. Handhaving nu zou daarom een verkeerd signaal zijn: alsof de kerken bij alle ruimte die ze krijgen voor een eigen beleid op het plaatselijke vlak, toch wel hetzelfde schema aan moeten houden. Terwijl de bedoeling juist tegengesteld is: het schema kan variëren, als de principiële uitgangspunten maar dezelfde blijven' (p. 40).

Op zichzelf is het denkbaar, dat bestaande kerkelijke regels door de praktijk worden ingehaald en bijstelling nodig hebben. Daarvoor hoeven echter de principiële uitgangspunten nog niet op de helling te gaan. De meerderheid past maar niet wat spelregels aan. Hier wordt het principeel bepaalde kader van Berkel 1996 losgelaten. Omdat steeds minder kerken zich eraan houden. En andere vormen van samenwerking ontstaan zijn. Zoals bijvoorbeeld in groot-Amsterdam (vrijgemaakt-gereformeerd, christelijk gereformeerd, Nederlands-gereformeerd, Nederlands-hervormd, nu PKN). 'In de hoofdstad kunnen ze met de huidige regels voor samensprekingen moeilijk uit de voeten' (p. 37). Mijn vraag: moet die nieuwe praktijk dan niet eerst principeel getoetst worden? Sinds wanneer bepaalt de praktijk de regelgeving?

Op deze manier komt er ruimte voor vormen van contact die niet meteen op kerkelijke eenheid (landelijk of plaatselijk) gericht zijn. Ook met kerken voor wie de uitspraak 'zich te willen onderwerpen aan alles wat van beide kanten overeenkomstig Gods Woord wordt aangewezen' problematisch ligt. Ik heb hier grote vragen. Ook 'Berkel' wist van 'tussenvormen', omdat kerkelijke eenheid niet steeds direct bereikbaar is. Er kan sprake zijn van een voorlopige samenwerking. Maar ook dan met de blikrichting: kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk. Gaat hier niet een wissel om? Zijn we nog wel eenstemmig in onze principiële taxatie van kerkelijke gescheidenheid?

Ten slotte

Het bovenstaande heb ik niet met plezier geschreven. Juist als het gaat over samenspreken en kerkelijke eenheid, zouden we schouder aan schouder moeten staan. Wat moet ook de buitenwacht er niet van denken? Je wordt er bepaald niet geloofwaardiger op. We vragen de Here om wijsheid en hulp voor de GS Amersfoort 2005. Om goede besluiten, dienstbaar aan kerkelijke eenheid - met elkaar en met anderen.

Afgesloten 18 november 2004.